

76/413

ΠΑΛΜΟΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΘΗΝΑ — ΜΑΗΣ 1944

ΠΑΛΜΟΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ
ΕΚΔΟΣΗ 'ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ,
ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΕΣ 100.000

Διεύθυνση: Κώσταν Αγαλιπιδι, Ραβινε 6, Αθήνα (1).

ΤΟ ΚΕΝΤΗΜΑ

Την κουρασμένη σκεπτική φωτιά
Του κρύου χειμώνα θα τη σβήσω πια,
θ' αφήσω τα βιβλία και τα χαρτιά.

Ανήξερη κι' απλή, θα μοιάσω τη
Μικρούλα στο κατώφλι καθιστή
Στο κεντημά - της που έχει βυθιστεί.

Στου δειλινού τη μουσική σιωπή
Που ένα τραγούδι όλο ζητάει να πει
Κρέμονται νέφαλα, χρυσοί καρποί.

Και λέει τ' άδέξιο πιάνο απ' αντικρου
Παιγμένη στόνα χέρι, τρυφερή,
Τη σκάλα που μαθαίναμε μικροί.

Την κουρασμένη σκεπτική φωτιά
Του χειμώνα την έχω σβήσει πια,
Ξέχασα τα βιβλία και τα χαρτιά . . .

Με τ' άσημια, τα ρουμπινια, τάχνα
Χρώματα που κοιμούνται στα βουνα,

Με το γαλάζιο τὸ μεταξωτό
Νήμα, που μες στα δάχτυλα κρατώ,
Το δειλινό - μου τ' όνειρο κεντώ.

Την ώρα τούτη που όλο καρτερεί
Το γιο τοῦ φεγγαριου μια λυγερή
Κι' η καρδιά ταξιδεύτρα πάει να βρει

— Ανήσυχο, ζεστό πουλι η καρδιά —
Τον κόσμο που αγαπήσαμε παιδιά
Πλάι στην ωχρή, γλυκύτατη γιαγιά,

Δένονται βελονια στη βελονια
Με τα λιγνα κάμπυλωτα κλωνια

Ρόδα παράξενα του ονείρου ανθοι,
Που γέρνουν και προσμένουν το βαθυ
Μεγάλο καλοκαίρι για νάρθει,

Μ' αστέρια του βυθου, με κρίνα του άμμου
Κεντώ—και πέφτει η μέρα—τη χαρά - μου.

Λιώνουν τα νέφαλα, ώριμοι καρποι
Μεστη απο νότες η γλαυκη σιωπη
Βαρυ ένα μυστικο ζητάει να πει.

ΛΙΝΑ ΒΛΑΧΟΥ



ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΚΑΙ ΧΑΡΑ

Περνάει τ' αγέρι στα κλαδια
Τραγούδι - τραγούδι
Γελαν και παίζουν τα κλαδια
Τα πρασινοντυμένα
Τραγούδι και χαρά.

Στην ανοιξιάτικη γιορτη
Λουλούδι - λουλούδι
Βαθεια στην ώρη φυλλωσια
Στην πρασινάδα μέσα
Λουλούδι και Χαρά.

Μαγιάτικη τριανταφυλλια
Μοσκοβολια - μοσκοβολια
Του Μάη το μύρο ραίνει
Λουλούδι - τραγούδι
Και Μύρο και Χαρά.

ΛΥΝΤΙΑ ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΗ ΧΑΡΑ...

ΔΙΗΓΗΜΑ

Όταν τὰ ἄλλα κορίτσια μιλοῦσαν γιὰ ἔρωτα, ἡ Θεανὼ εἶχε πάντα τὸ συναίσθημα ἀπὸ μιὰ στενοχώρια, σὰ νὰ ἦταν ἡ ἴδια μιὰ παρείσακτη καὶ οἱ ἄλλες νὰ τὴν περιφρονοῦσαν καὶ νὰ τὴν εἰρωνεύονταν μέσα τους. Καταλάβαινε πὼς δὲ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ λάβῃ μέρος σ' αὐτὲς τὶς συζητήσεις, πού τὶς παρακολουθοῦσε σιωπηλή, σοβαρὴ καὶ περιέργη σὰ δὲν τὴν πρόσεχαν, χαμογελῶντας ἀδιάφορα καὶ ἀπαντῶντας μὲ ὅση μποροῦσε περισσότερη ἀφέλεια, ὅταν οἱ ἄλλες γυρίζαν πρὸς αὐτήν. Γιατὶ ὅσα καὶ νὰ ἤξερε πάνω σ' αὐτὰ τὰ θέματα, ὅπως καὶ νὰ ἴσχυε, εἶναι ἄλλο πράγμα βέβαια νὰ τὰ ἔχῃ ζήσει ἡ ἴδια—καὶ ἐκείνη δὲν τὰ ἔχει ζήσει διόλου. Καὶ εἶναι ἀνίκανη νὰ προσποιηθῇ.

Κάποτε ὡστόσο μποροῦσε νὰ χαμογελάει αἰνιγματικὰ καὶ νὰ μὴν ἀπαντᾷ, τότε οἱ ἄλλες ἔλεγαν: «μὰ πὼς τὴν ἔχετε τὴ Θεανὼ; Σὰ νὰ μοῦ φαίνεται πὼς τούτη ξέρει τὰ περισσότερα ἀπ' ὅλες μας, κι' ἄς κἀνὴ τὴν ἀθῶα περισσότερά!...» Μὰ αὐτὸ δὲ ἦταν ἀλήθεια, καὶ ἡ Θεανὼ τὸ ἤξερε καλά. Δυὸ ἢ τρεῖς ἐπίσης πρὸς στενὲς τῆς φιλενάδες δὲν ἀμφέβαλαν γι' αὐτό.

Ἡ Λίτσα, παρ' ὅλο πὸν κι' αὐτὴ λογαριαζότανε ἀπὸ τὰ ταχτικὰ κορίτσια, ἔκανε τὴ ζωὴ τῆς. Ἡ Θεανὼ τὸ γνῶριζε, καὶ ἡ ἴδια ἡ φιλενάδα τῆς δὲν τῆς τὸ ἔκρυβε. Ἀπεναντίας πολλὲς φορὲς τὴν εἶχε ἐκείνη ἀποπάρει γιὰ τὴ στάση τῆς καὶ εἰρωνευτῆ γιὰ τὴν ἀπειρία τῆς. Ἡ Θεανὼ δὲν μποροῦσε τότε νὰ τῆς πῆ τίποτα, καὶ στὸ κάτω κάτω ἔβρισκε πὼς ἡ ἄλλη εἶχε δίκιο.

Ὅμως χωρὶς ἄλλο ἡ Πόπη δὲ φημιζόταν γιὰ τὴ φρονιμάδα τῆς. Εἶχε ἀναρίθμητες σχέσεις καὶ πολλὲς φορὲς ἀπὸ δυὸ καὶ τρεῖς συγχρόνως. «Τὶ καταλαβαίνεις;» τὴ ρωτοῦσε κάποτε ἡ Θεανὼ. «ὦ, τῆς ἀπαντοῦσε ἐκείνη, εἶναι ὡραῖο νὰ ξέρῃς πὼς σὲ περιμένει πάντα κάποιος—κι' ἔπειτα νὰ περπατᾶτε οἱ δυὸ σας, μιλάτε γιὰ ἓνα σωρὸ ἐνδιαφέροντα πράγμα-

τα, καὶ ἡ ὥρα περνᾷ εὐχάριστα. Εἶναι ὁμορφα, πὼς νὰ τὸ πῶ, νὰ ἔχῃς ἓνα φίλο!» Μὰ ἄλλες φορὲς, ὅταν ἡ Θεανὼ ἐκμυστηρευόταν στὴ φίλη τῆς τὴν ἐπιθυμία νὰ μποροῦσε νὰ ἔκανε κι' αὐτὴ μιὰ τέτοια ζωὴ, ἐκείνη γελοῦσε καὶ ἄλλαζε θέμα. Ἡ ἔλεγε: «Δὲν εἶναι ὡραῖα αὐτὰ τὰ πράγματα Θεανὼ Δὲ θὰ ἤθελα γιὰ σένα.» «Μὰ ἐσὺ γιατί;» ἀποροῦσε ἡ Θεανὼ. «ὦ ἐγὼ εἶναι ἄλλο!» ἔκανε ἡ Πόπη σοβαρῆ. «Ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ κάμω πιά ἄλλιως.» Ἡ Θεανὼ τότε ἦταν σχεδὸν περήφανη γιὰ τὴν ἀρετὴ τῆς, καὶ λυπόταν γιὰ τὴν Πόπη, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ πῆ ἀκριβῶς τὸ γιατί. Καὶ ὅταν ἔρχονταν στιγμὲς πού τὸ συλλογιζόταν, τότε κάτω ἀπὸ τὴ χαρούμενη διάθεση τῆς, γλυστροῦσε μιὰ ἀκαθόριστη θλίψη. Θυμόταν κάποια ἄλλα λόγια τῆς φίλης τῆς καὶ ἓνα ἐρώτημα γεννιόταν μέσα τῆς: πὼς μποροῦσε ἐκείνη νὰ εἶναι δυστυχῆς;... Καὶ τότε—ἦταν συνήθως τότε μόνη—προσπαθοῦσε νὰ προσδιορίσῃ τὴν οὐσία τῆς δικῆς τῆς εὐτυχίας. Μὰ δὲν τὸ κατορθωνε, καὶ τότε ἡ εὐτυχία τῆς φαινόταν σὰ νὰ μὴν ὑπῆρχε. Ὅμως δὲ θὰ ἦταν ἀληθινὰ εὐτυχισμένη, ἂν καὶ κείνη εἶχε κάποιον νὰ τὴ σκέπτεται καὶ νὰ τὴν περιμένῃ;

Ἐνα μεσημέρι, ὅπως γυρίζανε μαζὶ ἀπ' τὸ σχολεῖο οἱ δυὸ τους, ἡ Λίτσα εἶχε κάμει μιὰ παράξενη πρόταση στὴ φίλη τῆς. Ἀφοῦ τῆς διηγήθηκε πὼς εἶχε γνωριστεῖ τελευταῖα μὲ δυὸ νεαροῦς, πού ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς τῆς ἄρεσε, πὼς ὅμως εἶχε δεχτῆ κοινὴ πρόκληση γιὰ ἓναν περὶπατο στὸ Πάρκο—αὐτὸ πού τὴν στενοχωροῦσε: γιατί δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μὴν μόνη μὲ τὸν Τζῶν, αὐτὸν πού προτιμοῦσε—ἂν μάλιστα κι' ὁ φίλος του εἶχε κάποιαν εἰδέα» γι' αὐτήν, ὑπόθεση βέβαια δυσάρεστη... Καὶ ἡ Λίτσα εἶχε προτείνει στὴ Θεανὼ νὰ τὴ συνοδέψῃ, ὥστε μὲ τὴν παρουσία τῆς ν' ἀπασχολῆσῃ τὸν ἄλλον, καὶ ἔτσι νὰ μπορέσουν οἱ δυὸ τους νὰ συνεννοηθοῦν.

...Ύστερ' ἀπὸ μιὰ πρώτη ἀπόφαση νὰ ἀρνηθῆ ἄμέσως, εἶχε ἀφήσει τὴ φίλη της νὰ συνεχίσῃ. Μέσα της τώρα μιὰ μιὰ οἱ περιέργειες καὶ οἱ πόθοι της ἄρχισαν νὰ ξυπνᾶνε—ἓνα πλῆθος δισταγμοὶ τοὺς ἀντιπαράταχθηκαν. Ἡ Λίζα τὴ διαβεβαίω-νε πὼς δὲ θὰ τὴν ἄφηνε μόνη παρὰ γιὰ πολὺ λίγο, ὅτι δὲ θὰ τὴν ἄφηνε καθόλου μόνη σὰν ἐκείνη δὲν ἠθέλε. Μοναχὰ νὰ μὴν αἰσθάνωνται τὸν ἄλλο ἀνάμεσά τους. Ἐξ ἄλλου ἦταν βέβαιο πὼς ἐκείνη δὲ θὰ στενοχωριόταν, ὁ φίλος τοῦ Τζῶν ἦταν κατὰ τὰ ἄλλα ἓνας εὐχάριστος καὶ ἐνδια-φέρων τύπος—ἐὰν αὐτὸ μπορούσε βέβαια νὰ τὴν ἐνδιαφέρει. Γιατὶ πάνω ἅπ' ὅλα δὲν ἐπρόκειτο, παρὰ γιὰ μιὰν ἐκδούλευση πού ἢ Λίζα θὰ τῆς τὴν χρωστοῦσε—τὴν παρακαλοῦσε Ἡ Θεανὴ εἶχε ἀποφασί-σει. Ἐδείξε ὠστόσο πὼς δὲν τὴν εἶχαν ἀφήσει οἱ δισταγμοί, φοβόταν ἀκόμα μὴ δὲν τὰ κατάφευγε: ἦταν τόσο δειλὴ, δὲν εἶχε καμιά πεῖρα... Στὸ τέλος εἶχε δε-χτῆ, μὰ χωρὶς ν' ἀφήσῃ κάθε ἐπιφύλαξη.

Ἐκατὸ φορὸς τὸ μεταμελήθηκα κατό-πιν, κι' ἄλλες τόσες ἐγίνε ἀνεπτόμονη νὰ φτάσῃ ἐκείνη ἢ ὥρα. Στὴ φαντασία της ἢ στιγμὴ ἐκείνη θὰ ἦταν ἢ ἀρχὴ μιᾶς νέας ζωῆς, ἐνῶ τὴν ἴδια ὥρα ἦταν βέ-βαιη πὼς στὸ τέλος δὲ θὰ εἶχε γίνε τί-ποτα, πὼς ὅλα θὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ σέρνονται στὸν ἴδιο δρόμο. Καὶ αὐτὸ τῆς φαινόταν τώρα ἀπελπιστικό. Γιατὶ, ἀπόψε, ἔλεγε, ἔπρεπε ν' ἀποφασίση—αὐ-τὸ πού ποτὲ δὲν μπόρεσε ὤ; τώρα (ὅταν κανένας δὲν τὴ συγκινοῦσε ἀπ' ὅσους γνώριζε καὶ θὰ μπορούσε, δὲν τόλμησε ποτὲ νὰ ἐνθαρρύνῃ ἓναν ἄγνωστο, ἀπὸ ἐκείνους πὺ συχνὰ τὴν παίρνανε στὸ δρόμο ἀπὸ πίσω.) Ἦταν μιὰ εὐκαιρία τώρα αὐτή, πότε θὰ τὴν ξανάβρισκε; Κι' ἢ ἀπόφαση της νὰ δώσῃ ἓνα τέλος στὴ δειλία της, δυνάμει. Ὅσοσο δὲν ἄφη-νε τὴ φαντασία της νὰ τρέξῃ, προσπα-θοῦσε νὰ εἶναι ψύχραιμη.

Ὅταν ἢ Λίζα ἤρθε νὰ τὴν πάρῃ, ἢ Θεανὴ ἦταν ἀπὸ ὥρα ἔτοιμη. Εἶχε χτε-νιστῆ με φροντίδα, μὰ προσέχοντας ν' ἀ-ποφύγῃ κάθε ἐκζητήση—δὲν ἠθέλε ἢ φί-λη της νὰ καταλάβῃ κάτι τέτοιο. Περπά-

τησαν χωρὶς νὰ βιάζονται, «ᾗς περιμέ-νουν λίγο, ἔλεγε ἢ Λίζα, αὐτὸ δὲν τοὺς κάνει κακὸ.» Ἡ Θεανὴ προσπαθοῦσε νὰ φαίνεται εὐθυμη καὶ φυσικὴ, καὶ ἐντε-λῶς ἀδιάφορη γιὰ ἐκεῖνο πὺ μολαταῦτα ἀποκλειστικὰ τὴν ἀπασχολοῦσε—ὅλες οἱ σκέψεις της ἦτανε γι' αὐτό, μιὰ προεξῆρ-χε: θὰ ἀρέσῃ; (τὸ ὅτι ἐκεῖνος πιθανὸν νὰ μὴν τῆς ἄρεσε, δὲν τὸ συλλογιζότανε καθόλου). Ἐξαφνα νόμισε πὼς εἶδε σὲ ὅλα αὐτά, στοὺς τρόπους της, στὴ θέση της, κάτι τὸ ἀκαταμάχητα γελοῖο. Μὰ ὁ ἄερας τῆς φίλης της καὶ ἢ φυσικότης πὺ ἀπέπνεε ἐκείνη, τῆς ἔδιναν θάρρος.

Ἡ Θεανὴ δὲν κατάλαβε πὼς εἶχαν βρε-θῆ ἔξαφνα μπροστὰ σ' ἐκείνους, πὺ ἢ Λίζα τοὺς μιλοῦσε τώρα εὐθυμη. Ὁ Τζῶν καὶ ὁ «ἀνεπιθύμητος» φίλος του τῆς ἔβαλαν στὴ μέση—ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς Θεανὴς πέρασεν ἔξαφνα ἢ ἰδέα ὅτι τῆς περιμέναν καὶ τῆς δυό. Αὐτὸ τὴν ἔθιξε, ὅμως καταλάβαινε πὼς ἦταν ἀργὰ γιὰ ν' ἀποφασίση ὅ,τιδήποτε.

Περπάτησαν ἀνάμεσα στὸν κόσμο πὺ κατέκλυζε τὸ Πάρκο, ἐνῶ ἢ Θεανὴ εἶχε τὸ φόβο μὴν τοὺς τύχαινε μυστὰ κανεὶς γνω-στός της. Ἡ Λίζα τὸ κατάλαβε, καὶ τοὺς τράβηξε σὲ μέρη ἀπόκεντρα—καθὼς εἶ-χανε πιάσει δρόμους πὺ στενοῦς, περ-πάτησαν κατὰ ζευγάρια. Ὁ φίλος τοῦ Τζῶν, ἐκεῖνος, βάδισε πλάι στὴ Θεανὴ. Ἐκείνη, με τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ της προσπάθησε νὰ τὸν παρατηρήσῃ, πρό-σεξε τὴ λευκὴ γλυκεῖα φυσιογνωμία, τὰ καστανὰ μαλλιά του ἴσια, καλοχτενισμένα. Ὁ συνοδὸς της ἦταν εὐθυμος καὶ ὁμι-λητικός. Ἡ Θεανὴ τὸν παρακολουθοῦσε με κέψι πὺ ὅσο πῆγαινε γινόταν πὺ ἀνοιχτόκαρδο—χωρὶς νὰ τῆς διαφεύγῃ πόσο ἐπιπόκαιη ἦταν ἢ κουβένια του, τὴν εὐχαριστοῦσε. Ἐξαφνα ἐκεῖνος τὴν ἔπιασε ἀπ' τὸ χέρι καὶ τῆς εἶπε: «δὲ θὰ τὸ θεωρήσετε βέβαια προσβολή, ἂν σὰς πρόσφερα τὸ μπράτσο μου...» Τὸ ὕφος του ἔλαφρὸ καὶ συγχρόνως ἔγκαρδο, δὲν τῆς ἐπέτρεψε νὰ ἀρνηθῆ. Χωρὶς καλὰ καλὰ νὰ ἔχη καταλάβῃ, ἄφησε νὰ τὴν τραβήξῃ δίπλα του—ὅμως ἓνα στενόχωρο συναίσθημα τὴ συγκρατοῦσε. Ἐβρισκε

πὼς προχωροῦσαν πολὺ γρήγορα. Μὰ ἐ-κεῖνος δὲ φαινότανε νὰ τὸ καταλαβαίνῃ καὶ αὐτὸ τῆς ἔδινε θάρρος. Ὅταν κάπο-τε ἢ ὥρα εἶχε περάσει, ἐκεῖνος πρῶτος τῆς εἶπε: «ἀγαπημένο μου κορίτσι, μὺ φαίνεται πὼς θὰ καταχρόμωνα τῆς κα-λωσύνης σας, ἂν σὰς κρατοῦσα περισσό-τερο κοντά μου.» Ἡ Θεανὴ, πὺ ἀπὸ πολλὴν ὥρα συλλογιζόταν τὴ στιγμὴ αὐ-τὴ πὺ θὰ ἔπρεπε νὰ δώσῃ σὲ ὅλα ἓνα τέλος, νεύριασε. Θὰ ἠθέλε νὰ τὸ εἶχε ἀ-ποφασίσει αὐτὴ πρῶτη, θὰ ἠθέλε τέλος νὰ τοῦ δείξῃ πὼς δὲν τὴν κρατοῦσε κα-θόλου ἐκεῖνος—αὐτὸ τῆς φάνηκε πολὺ προσβλητικό. Ἐξαφνα μιὰ ψυχρότης τὴν κατέκλυσε, εἶδε ὅλη τὴ συμπεριφορὰ του μαζί της, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος σὰ μιὰ σειρὰ ἀπὸ προσβολές. Θὰ ἠθέλε νὰ τοῦ πῇ: «ἀλήθεια φοβᾶμαι πὼς ἄρχιζα νὰ πλῆττω» ἢ κάτι τέτοιο. Μὰ ἐκεῖνος δὲν τὴν ἄφισε νὰ πῇ κάτι. Ἐλεγε: «εἶ-μαι πολὺ εὐτυχισμένος, καὶ φοβᾶμαι μὴ-πως ἀπὸ δικὴ μου ἀπεριοσκεψία καταστρέ-ψω τὴν εὐτυχία μου. Δὲν πρέπει ν' ἀρ-γῆστε περισσότερο». Πρόσθεσε ἀκόμα: «ἢ μαμά σας εἶναι πολὺ αὐστηρὴ μὺ ἔ-λεγε ἢ Λίζα, ἀλήθεια!»—«Τί σὰς ἐνδια-φέρει;» φώναξεν ἐκείνη κι' ἔκαμε νὰ φύ-γῃ. Μὰ τὴν κρατοῦσε σφιχτὰ ἀπὸ τὰ χέ-ρια. «Ἀφήστε με νὰ φύγω!» εἶπε νευ-ριασμένα. Ἐκεῖνος εἶπε: «ὄχι πρὶν μὺ ὑποσχεθῆτε πὼς θὰ σὰς ξαναδῶ. Λοιπὸν τὴν Πέμπτη... θὰ περάσω ἀπ' τὸ σχο-λεῖο νὰ σὰς πάρω. Τ' ἀπόγεμα τὴν Πέ-μπτη—ἀπόγεμα δὲν ἔχετε;»

Τοῦ ἐξέφυγε τρέχοντας—γιὰ ἓνα διά-στημα περπάτησε γρήγορα, νευρικά. Ὑ-στερα λίγο λίγο ἡσύχασε. Σκέφτηκε πὼς δὲν ἦταν ἀργὰ, σκέφτηκε πόσο καινού-ρια ἦταν ὅσα εἶχε ζήσει τοῦτο τὸ ἀπό-γεμα. Καὶ τότε νόμισε πὼς ἢ ζωὴ της ἦταν τώρα π' ἀρχίζε. Κι' ἐγίνε χαρού-μενη.

Ὅσοσο, ὅταν τῆς μέρες π' ἀκολούθη-σαν συλλογιζόταν τῆς στιγμὲς ἐκεῖνες, ὅλο καὶ πὺ ἀπίθανες τῆς φαίνονταν. Καὶ σ' ὅλ' αὐτά, σὰ νὰ ὑπῆρχε τώρα κάποια δόση ὑπερβολῆς, στὴ χαρὰ της, μὰ καὶ στὴ συμπεριφορὰ της. Τότε στενοχωριό-

ταν σὰν γιὰ κάτι ἀξιόμιστο. Ὅσοσο ὑ-πῆρχε ἀκόμα καιρὸς νὰ σταματήσῃ, ἐὰν ἠθέλε: Νὰ μὴν πῆγαινε στὸ «κραντεβού» της. Ἐὰν ἀλήθεια δὲν πῆγαινε στὸ μά-θημα τῆς Πέμπτης;...Μὰ, σκέφτηκε, αὐ-τὸ θὰ ἦταν ἄσκοπο, ἀφοῦ ἐκεῖνος θὰ μπορούσε νὰ τὴ συναντήσῃ ὅποια ἄλλη μέρα ἠθέλε, τὴν ὥρα πὺ σκολοῦσε. Καί, ἔπειτα, δὲ θὰ ἦταν ἴσως καλύτερα ἐὰν τὸν ἔβλεπε; Θὰ τοῦ ἔδινε νὰ καταλάβῃ πὼς δὲν εἶχανε τίποτα μαζί, «ἢ τουλάχιστον, σκεπτόταν, πὼς εἶναι γελασμένος ἂν νομίσῃ πὼς με ἔχει κατακτήσῃ!» Στὴ σκέψη πὼς μπορούσε νὰ ἐξαορτάται κά-πως ἀπ' αὐτόν, ἐγίνε νευρική. Γιατὶ, ἦταν πρὸ πάντων ἐλεύθερη, ἐλεύθερη! Καὶ γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα καὶ θὰ πῆγαινε...

Ὅσο ἢ ὥρα πλησίαζε ἢ Θεανὴ ξανα-γινόταν νευρική. Μὰ τώρα ἀνυπομονοῦ-σε. Καί, φάνηκε πὼς κάθε ἐπιφύλαξη τὴν εἶχε ἐγκαταλείψει, κι' ἦταν ἓνα δυ-σάρεστο παιχνίδι τοῦ διαβόλου μάλλον, ὅλοι αὐτοὶ οἱ στεργοὶ χωρὶς βάρος δι-σταγμοὶ της...

Σὰ σκολάσανε, φρόντισε νὰ μείνῃ ἀπὸ τῆς τελευταῖες. Ἐλεγε: «ἔτσι ἴσως ἐκεῖ-νος βαρεθῆ καὶ φύγῃ». Μὰ δὲν ἦταν αὐ-τό. Ἐφυγε μόνη, βάδισε βιαστικά. Τὸ σκοτάδι ἦταν ἀκόμα ἀμφίβολο, κι' ἐκεί-νη εἶχε κάθε τόσο τὴν ἐντύπωση πὼς κά-ποιος θὰ τὴν τρόμαζε. Ὅταν σὲ μιὰ στιγμὴ δὲν τὸν συλλογιζότανε, ἐκεῖνος παρουσιάστηκε. Τῆς ἔπιασε τὰ χέρια καὶ τὰ φίλησε με περιπάθεια. «Ἀγαπημένη μου» ψιθύρισε, καὶ περνώντας τὸ χέρι του γύρω ἀπὸ τὴ μέση της τὴν παρέσυρε μα-ζί του...

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἢ Θεανὴ εἶχε ἀργή-σει. Τὸ καταλάβαινε καὶ βιαζόταν, σχε-δὸν ἔτρεχε. Συγχρόνως ἔψαχνε νὰ βρῇ κάποια δικαιολογία, μὰ ὅλες τῆς φαίνον-ταν ἀπίθανες. Ὅταν ἔφτασε, οἱ δικοὶ της εἶχαν σχεδὸν ἀνησυχήσει. Ἐκείνη δὲν εἶχε ἀποφασίσει τί δικαιολογία νὰ φέρῃ. Εἶπε: «μὰς ἀργησεν ἢ μουσικὸς» κι' ἐ-γίνε εὐθυμη, γιὰ νὰ κρύψῃ τὴ νευρικό-τητά της. Μὰ εἶχε πράγματι χαρὰ. Σὰν ἓνα σκοτεινὸ σημαδάκι στὸ βάθος, ἔμενε μοναχὰ τὸ ὅτι κρατοῦσε κάτι κρυφὸ ἀπ'

τους δικούς της, προσπαθώντας να τους ξεγελάσει. Αυτό απ' όλα τη στενοχωρούσε (και ποιός μπορεί να πη αν ήταν μια μομφή ειρωνίας του διαβόλου ή η μόνη αντίρρηση του καλού της αγγέλου;...) Μά, όπως και νά'ταν, αυτό την πείραζε, γιατί ήταν αναγκασμένη να προσποηται.

Τόν έβλεπε πιά πολύ συχνά, πήγαινε ή ίδια και τόν συναντούσε. Φρόντιζε να μη δίνη υποψίες στους δικούς της, δεν έκαμε ποτέ λόγο γι' αυτό στις φίλες της. Ούτε σ' αυτή τή Λίζα, που όμως δέ φαινότανε να τ' άγνοη έντελώς. Έμαθε να προσποηται, και τó έκανε πιά, αν όχι με εύκολία, πάντως με πολύ περισσότερη άνεση. Κάποτε συλλογίζοταν: «τί κάνω;» Μά συνήθως δεν έβρισκε κανένα κακό στους τρόπους της. Έλεγε: «είμαι ελεύθερη όπως και ένα άγורי, γιατί ποιός έχει περισσότερα δικαιώματα πάνω στην ελευθερία;» Αν κρύβουμαι και προσποιοῦμαι, σ' αυτό μ' αναγκάζουν. Οί συνήθικες είναι τέτοιες.» Σκεπτόταν ακόμα: «τόν αγαπάω;» Απαντούσε άδισταχτα: «όχι!» Μά τί σημασία μπορούσε νά'χη αυτό; «Η άγάπη μπορεί μήπως να διεκδικήσει περισσότερα δικαιώματα ελευθερίας;» «Ίσα ίσα που σκοτίζει τó μυαλό» έλεγε. «Όσο για εκείνον, ή Θεανώ μπορούσε να διακρίνη πόσο κατά βάθος ήταν διάφορός της - επιπόλαιος... Μά αυτό δεν την πείραζε, ήταν γοητευμένη, και εκείνος ήταν ίσως τó λιγώτερο στην εύτυχία της. «Όμως κάποιες ώρες τί παθητικός που γινότανε και αγαπημένος - θεέ μου τί συγκίνηση που της γεννούσε! Τότε ξανά αναρωτιόταν μήν τόν άγαπούσε. «Όμως απ' την άλλη στιγμή, δεν τó παραδεχόταν. Καί, συνήθως, απέφευγε να έμβασθύνη. Της έφτανε ή τόση εύχαρίστηση να βρίσκεται κοντά του, ή χαρά να συλλογίζεται πώς θα τόν συναντήσει...»

Ένα απόγεμα, όπως περπατούσανε άγκαλιασμένοι, κι' ήταν πολλή μέρα ακόμα, και σχεδόν άνιούσαν, εκείνος της πρότεινε να έρθη στο δωμάτιό του. Εκείνη είχε

τρομάξει,θύμωσε κι' ήθελε να φύγη άμέσως, έλεγε πώς δεν τó περίμενε απ' αυτόν. Μά εκείνος την κράτησε με τρυφερόλογα, την καθυσάχασε: Πώς τó φαντάστηκε αλήθεια, αυτός δεν της ζητούσε παρά νά'ρθη μια μέρα να τόν δη, στη ζωή του, στον κύκλο του, στα ενδιαφέροντά του. Εκείνη ήρέμησε σιγά σιγά, μά δεν ήτανε από τά λόγια του. Τό έβλεπε τó ήθελε. «Όσο για τά ενδιαφέροντά του, τίς ασχολίες του, καταλάβαινε πώς δέ θα μπορούσε να την ενδιαφέρουν. Μά, αν πήγαινε;...», σκέφτηκε - και ξαφνικά έγινε περιέργη. Τότε όλοι οί διαταγμοί της ενώθηκαν και την έμέμφθηκαν. Αυτό την επαναστάτησε. Καί τί είχε να πάθαινε; αν εκείνη δεν ήθελε. . . Εκείνος έλεγε: «μά όπως έσύ θέλεις άγάπη μου, όπως έσύ θέλεις...» κι' εκείνη στα λόγια του σά να διεκρινε την πλήξη.

Πριν χωριστούνε, εκείνος της κράτησε πολλήν ώρα τά χέρια στα δικά του σιωπηλός. «Υστερα την τράβηξε άβρα κοντά του και τή φίλησε όπως ποτέ άλλοτε. «Όταν την άφησε, εκείνη έτρεμε δλόκληρη από την ήδυπάθεια. Χωρίστηκαν χωρίς εκείνος να της ξαναπαφέρη κάτι για την πρότασή του. Εκείνη, περιέργη, δεν ήξερε αν εύχαριστήθηκε ή λυπήθηκε γι' αυτό. Τώρα τó να της έχη κάμει μια τέτοια πρόσκληση, δεν της φαινόταν τόσο τρομερό - αλήθεια τί τó τρομερό;... Δεν έβρισκε. Μά τότε της είχε φανη έτσι - τί καθυστερημένη λοιπόν που πρέπει να ήταν ακόμα ή ψυχή της! - μ' όλες τίς πεποιθήσεις της. . . «Ένωσε στενοχώρια.

Μά όπως τó βράδυ την έβρισκε μόνη, ή μελαγχολία την τύλιξε σαν ένα προάισθημα. Η ψυχή της γέμισεν άνία, κι' όλη ή ως τώρα χαρά της της φάνηκε πώς έμενε πολύ πίσω, σέ όσα δεν ύπήρχαν πιά.

Την επομένη ξύπνησε με διάθεση. Με τó φώς και τόν ήλιο ένιωθε τή ζωή να πλημμυρίζει μέσα της, την ψυχή της γεμάτη δύναμη. Κι' ή ιδέα πώς την περίμενε για σήμερα κάτι καινούριο, την έρέθιζε.

Ήταν στιγμές που ή δειλία της της ξαναρχόταν. Μά δεν επρόκειτο πιά γι' αυτό.

Ήταν μεσημέρι ακόμα όταν ή Θεανώ ξεκίνησε. Τότε θυμήθηκε τή μέρα που πήγαινε για πρώτη φορά με τή Λίζα να τους συναντήσουν, και της φάνηκε πώς ή ίδια είχε αλλάξει. Λύπη σά σύννεφο καλοκαιρινής βροχής σκέπασε την καρδιά της. Μά δεν είπε να γυρίση πίσω.

Εκείνος δεν την περίμενε βέβαια - μά ή εκπληξή του δεν ήταν αυτή που είχε φανταστή ή Θεανώ.

Ήταν μόνος και οί λεπτομέρειες του περιβάλλοντος δεν την ενόχλησαν. Εκείνος ήταν τρυφερός και διαχυτικός. Η Θεανώ επιφυλακτική στην αρχή, έγινε πιο έλαφρη σέ λίγο. Τό ότι ήταν ελεύθερη και χωρίς να είναι άναγκη να προσφυλάγεται, της έδινε μια διάθεση να κάμη τρέλες... «Όταν κατάλαβε πώς τά παιχνίδια γίνονταν σοβαρά, δεν είχε πιά την απαιτούμενη δύναμη να συγκρατηθή. Αφρόθηκε να παρασρωθή ως τó βάθος, με μια νευρικήν υπερένταση...»

Όταν όλα είχαν τελειώσει, ή Θεανώ έμεινε πολλήν ώρα συντριμμένη. Είχε άκόμα τή συναίσθηση όλης της όζείας ήδονής που γινόταν τώρα εφιάλης. Δέ θα ήθελε να μορη να κινήται. Σηκώθηκε και άρχισε να ντύνεται μηχανικά, ένω έκείνος, έτοιμος πιά, την πλησίασε και έκαμε να τή βοηθήση, τρυφερός. Μά εκείνη του ξεφρυ άπότομα. Κι' έξαφνα ένωσε τά μάτια της να πλημμυρίζουν - τρομαγμένη στην ιδέα πώς εκείνος μπορούσε να την καταλάβη, άνοιξε την πόρτα κι' έφυγε τρέχοντας. Βγαίνοντας στο δρόμο, ή άγωνία της ψυχής της μεγάλωσε. Υπέφερε. Με βήματα που δεν τά διεύθυνε, βάδισε προς τά κάτω. Βγήκε σέ μια πλατεία - διακρίνοντας έν' άδειο παγκάκι, πήγε και έπεσε σ' αυτό. Έμεινε άνικανη ν' άποφασίση κάτι, να κάμη την παρामीκή κίνηση. Μέσα της όλα είχαν γορημιστή σ' ένα άτελείωτο χάος. Κάθε τόσο, κάτι πεταγόταν μέσα απ' αυτό, και την τραβούσε προς τά κάτω: «Η μήμη. «Ότι είχε γίνει, της φαινόταν άποτρόπαιο και ιερατώδες. Επαναλάβαινε: «άκάθαρτη!» για τó κορμί, για την ψυχή της. «Υστερα μπροστά από τά μάτια της είχε περάσει

όλη ή ζωή της, όπως με έναν μελοθάνατο. Είδη όλη τή χαρούμενη άγνότητα της πρώτης της ζωής, και τώρα όλη ή τελευταία περίοδος της φάνηκε σά μια ένοχη φαντασία. Καί τέλος ή σημερινή κατάσταση «Η καταστροφή! Σκεπτόταν με μια ψυχρή διαύγεια, πώς τώρα πιά όλα είχαν γι' αυτήν τελειώσει.

...Και να ήθελε, δέ θα μπορούσε να κλάψη. Είχε πέσει. Πώς, δεν τó συλλογίζοταν πιά. Συλλογίστηκε τούς δικούς της, τó σπίτι της. Μά δεν μπόρεσε να υποφέρει τή σκέψη τους. Της φάνηκε πώς ήταν πιά άνάξια να τους βάλη με τó νοῦ της. Καί πόθησε να ήτανε σαν πρώτα άγνή για να ξαναγύριζε άνάμεσά τους. Μά τώρα πώς θα ξαναγύριζε; «Ήταν άστειο...» Εκείνη δέ θα'χε πιά τή δύναμη να προσποηθή - τó ότι θα ήταν αναγκασμένη να ξαναρχίση πάλι την ίδια ζωή που έκανε σαν ήτανε κάποτε άθώα, και να προσποηται, αυτό της ήταν άυπόφορο. Της φαινόταν πώς ήταν πιά καταδικασμένη να σέρνη μαζί της τó βάρος του άμαρτήματός της - αυτό δέ θα την άφηνε ποτέ πιά να ξανανώση τή χαρά. Καί στην ιδέα πώς θα μπορούσε πάλι να γελάση, έγινε πιο σκοτεινή. Γιατί θα της ήταν άδύνατο πιά να ενδιαφερθή για τίποτα, κάτι είχε πεθάνει μέσα της. Κάθε σκοπός και κάθε ενδιαφέρον, όλα είχαν γορημιστή σ' ένα χάος σκοτεινό και άτελείωτο... Θά ήταν λοιπόν από δώ και πέρα καταδικασμένη να σέρνη τή βρώμη ζωή της σ' ένα χωρίς χαρά δρόμο; «Όχι, δέ θα μπορούσε να ξαναγύριζε ποτέ στο σπίτι της, ένω όλα θα της θύμιζαν εκεί τή χαμένη εύτυχία της και ή δυστυχία της δέ θα γνώριζε καμιά λήθη. Γιατί δέ θα μπορούσε να περιμένη από κανέναν υποστήριξη - που δεν την ήθελε. Με μάτια στεγνά, έβλεπε πώς θα της ήταν άδύνατο να δεχτή άλλον στόν πόνο της, και τó ίδιο όπως θα ήταν άνικανη να προσποηθή, δέ θα μπορούσε ποτέ να όμολογήση. Σκέφτηκε τή μητέρα της: εκείνη θα την ένιωθε ίσως... θα την υπερασπιζόταν... Όμως αυτό δεν μπορούσε να της πη τίποτα. Γιατί ή ίδια μισούσε

τὸν ἑαυτὸ της. "Ὅχι, δὲν ἦταν τέτοια ἡ θέση της νὰ ἔχη ἀνάγκη ἀπὸ κάποιον, καὶ ἂν τὴν πείραζε γιὰ τὴ γνώμη τῶν ἄλλων, αὐτὸ ἦταν γιὰτὶ ἡ ἴδια ποὺ θὰ κουβαλοῦσε τὸν πεθαμένο ἑαυτὸ της, δὲν εἶχε πεθάνει. Μποροῦσε νὰ ὑποφέρει.

Ἀπὸ τὸ νοῦ της πέρασε ἡ σκέψη μιᾶς φυγῆς ἂν μποροῦσε νὰ ἔφυγε μακριά, νὰ χανόταν... Μά, ἦταν μόνη, χωρὶς τίποτα στὰ χέρια της—χωρὶς οὔτε στιγμή νὰ ξεγελιέται, εἶδε ὅλον τὸν ἀναγκαστικὸ κατήφορο ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ βαδίσῃ. Κι ἡ ψυχὴ της γέμισε ἀέροαντη κούραση. "Ὅχι, δὲ θὰ μποροῦσε νὰ κάμῃ οὔτε ἓνα βῆμα, δὲ θὰ μποροῦσε οὔτε νὰ συρθῇ. Τὸ πὼς θὰ τὴν ὑποχρέωναν ὀπωσδήποτε νὰ ζήσῃ, τὴν ἀγρίευε. Ὁ θάνατος δὲν ἦταν ἡ διέξοδος ποὺ τῆς ἀτόμενε. Ἦταν ὁ δρόμος ποὺ τῆς ἀνῆκε, σ' αὐτὸν ποὺ μποροῦσε νὰ τρέξῃ! Μέσα στὸ βράδυ ποὺ ἔπεφτε γύρω της, φαντάστηκε τὸ θάνατο σὰν ἓνα ἄσπρο σκελετό, ποὺ τὴν κοιτοῦσε μὲ μάτια φλογερά. Καὶ τότε θὰ ἤθελε νὰ πάῃ νὰ ριχτῇ στὴν ἀγκαλιὰ του!

Σηκώθηκε. Μιὰ σκοτεινὴ ἔμπνευση ἔπαιρνε σχῆμα στὰ πέρατα τοῦ λογισμοῦ

της—βγήκε στὴν Ὀμόνοια, καὶ κατέβηκε τὰ σκαλοπάτια τοῦ ἠλεκτροικοῦ. Ἡ ἀπόφαση σκληρὴ καὶ ἀποκλειστικὴ τὴν κυριαρχοῦσε.

Τὰ κόκκινα φῶτα τῆς ἀφίξεως ἦταν ἀναφτά. Μιὰ μακρινὴ βουὴ γέμισε τὴ στοά, σὲ λίγο τὸ τραῖνο φάνηκε μέσ' ἀπ' τὴ σήραγγα. Ἐκείνη δίστασε. Ἡ στιγμή τῆς εἶχε ξεφύγει, καὶ τὸ τραῖνο ἤρθε καὶ στάθηκε πιὸ πέρα. Μὲ θαμπὸ βλέμμα παρακολούθησε τὸν κόσμον ποὺ ἔβγαине, ποὺ ἔμπαινε. Μὰ δὲ σκεπτόταν παρ' αὐτὸ ποὺ ἔπρεπε νὰ γίνῃ—ἔγινε ἔξαφνα ἀνυπόμνη. Τὸ τραῖνο ἀγοῦσε νὰ ξεκινήσῃ, οἱ κινήσεις τῶν ἀνθρώπων ἔγιναν πιὸ μακριές, ὅλα φάνηκε πὼς ἀγοῦσαν τρομερά. Τέλος ἐκεῖνο ἔφυγε, ὁ τόπος ἦταν πάλι ἄδειος μπρὸς της. Βάδισε πάνω κάτω, κοιτώντας ἀδιάκοπα τὶς γραμμὲς ποὺ γυάλιζαν στὰ φῶτα. Οὔτε στιγμή δὲν εἶχε διστάσει πιά. Ὅταν ὁ ρυθμικὸς ἀντίλαλος ἀπὸ τὸ τραῖνο ποὺ ἐρχόταν ἀκούστηκε ξανά, ἐκείνη στάθηκε. Χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ κοιτάξῃ, εἶδε τὸ τραῖνο νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ σκοτάδι, καὶ νὰ μπαίνει στὸ σταθμό. Τότε πήδησε...

ΛΟΪΖΟΣ ΜΑΝΤΡΕΠΗΛΙΑΣ

Π Α Θ Μ Ο Σ

Στα χειμωνιάτικα δωμάτια κλείσαμε
τα βροχερά απογέματα και την ανία· μας.
Φορώντας τὴ λευκὴ στολή· μας,
στην πράσινη των πεύκων ευτυχία βυθιστήκαμε.
Σπρώξαμε τον ανάλαφρον εαυτό· μας
στο φτερ' ἀπάνω των χρυσών ονειρών,
καὶ σε ταξίδι γαλανό κινήσαμε
προς τὴ χαρά των ανοιξιάτικων τοπείων
προς τὴν κοιλάδα των εφηβικῶν παλμών.

ΑΛΚΗΣ ΜΥΡΑΣ

Π Α Θ Μ Ο Σ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Μου συμβαίνουν τέτοια επεισόδια κάποτε και στο διάστημα μιας υπαλληλικής ζωής που πέρασε πια τα πέντε χρόνια δε μετριούνται. . . Πρέπει βέβαια νὰ υπολογίσετε και πόσο εξαιρετική συμπάθεια δείχνει στα ὁμορφα κορίτσια ο κ. Διοικητής ὥστε νὰ διορίζει εκατο ἀνθρώπους και μέσα σ' αὐτοὺς οἱ δέκα, το πολὺ οἱ δώδεκα, νάναι ἀντρες. Το τελευταῖο τοῦτο δὲν εἶναι μόνον χτύπημα στον προκάτοχό του που ἀπ' ὅλη του τὴν υπαλληλικὴ ζωὴ εἶχε διδαχτῆ πως τα μυαλά των κοριτσιῶν δὲν εἶναι ποτε στη δουλιὰ τους και λοιπὸν δε διορίζει διόλου τέτοια. Εἶναι και ὁ ἕβδομος ουρανὸς των ἀντρων τῆς Τράπεζας που ἐρευνᾷ χρόνια χωρὶς νὰ βλέπουν μιαν ἀσπρη μέρα, τόσο ἀποψη ψυχική, ὅσο και ἀπο οικονομική—κι' αὐτὴ πὼς νὰ μὴν τὴν κοιτάζουμε εμεῖς οἱ υπάλληλοι με τον ἀσήμαντο μισθό; Ὡς τώρα σκοτώναμε τὴν ὥρα μας με τσιγάρα ἀπανῶτα, με τὸ νέο φεμινιστὴ διοικητὴ δημιουργοῦνται καινούριες ἀσχολίες. . . Τέλος, καλο και γιὰ τον υπαλληλίσκο που υποδέχεται κάθε διοριζόμενο—το ἀρσενικο ὑπερτερεῖ—και το βάζει νὰ υπογράψῃ το πραχτικό ἀναλήψεως ὑπηρεσίας. Ἐχει αὐτὸς τὴν ευτυχία νὰναγγέλλει στους παλιὸς συνάδερφούς-του κάθε καινούργια πρόσληψη που θα προκαλέσει κάποιο ενδιαφέρον και νὰ προμαντεύει περιπέτειες.

Ὁμολογῶ πως αὐτὴ τὴν τελευταία δουλιὰ—πιστευῶ νὰ καταλάβαν ὅλοι οἱ ἀναγνώστες ὅτι ἐγὼ τὴν ἔχω αὐτὴ τὴ δουλιὰ—τὴν πῆρα με κάποια ἀδιαφορία στην ἀρχή. Ὅταν ὁμοῦ σιγα-σιγα μπρὸς στη θυρίδα μου ἄλλαζαν τόσο ὁμορφες εἰκόνες και καταλάβαινα πως ἀπο μένα ἐξαρτιόταν νὰ τις παιδέψω, νὰ μου πεισώσουν και πιὸ συχνὰ νὰ μου χαμογελάσουν, ἀρχισα ἀπο μέσα-μου νὰ ἐγνωμονῶ και τὸ νεο διοικητὴ και τον τμηματάρχῃ μου και τὴ θυρίδα-μου, κι' ὅλο τον κόσμον

που πιστεύω πια πως εἶναι φουσει καλὸς παρὰ κακός.

Τὶς τελευταῖες αὐτὲς μέρες δέχτηκα χωρὶς βέβαια νὰ το ξέρω και χωρὶς κανένα προαίσθημα—φαίνεται νὰ συμβαίνουν μονάχα σαν πρόκειται γιὰ κανένα κακο—μια ἐκπληξή: Εἶμουν ἀσκυμμένος πανῶστα χαριὰ μου ὅταν κατάλαβα ἀπο τὸ φως πως ἡ θυρίδα γέμισε τὴ γόνιμη κενότητα-της με μιὰ προσωπογραφία. Ἀλλὰ δε σηκῶνα τὸ κεφάλι μου ἀπο κάποια ἀξιοπρέπεια μου μου θύμιζε πως δὲν εἶμουν γκαρσόνι και γιὰτι, καθως εἶμαι πάντα δειλὸς, δίσταζα στη σκέψη ὅτι μπορεῖ ἡ προσωπογραφία νὰ μὴν εἶτανε τὸ γούστου-μου (ὅσο γιὰ τα γούστα-μου, αὐτὰ τα λέμε ἄλλη φορὰ). Με τὸ θάρρος ὁμοῦ που ἔχουν οἱ πραγματικὰ ἀσκημὲς κ' οἱ πραγματικὰ ὁμορφες γυναῖκες, ἡ εἰκόνα ἀρχισε νὰ μιλά:

— Σας παρακαλῶ κύριε. . .

Σήκῶσα τὸ βλέμμα-μου πάνω-της κ' εὐθύς τὸ κατέβασα. Χαμογέλασα στα πραχτικά ἀναλήψεως ὑπηρεσίας, γύρισα ἔπειτα και τὸ κεφάλι-μου νὰ κοιτάξω τὰ ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο κ' ἔκανα τὸ ἴδιο πράγμα στα σύννεφα που περνοῦσαν. Ευτυχῶς εἶταν τόσο σύντομες οἱ κινήσεις-μου ὥστε δε θα πρόφτασε λέω νὰ καταλάβῃ τίποτα. Γιατί ἀν καταλάβαινε πως και σε μένα ἀπάνω ἔπεσε ἡ δύναμή-της, τα μάτια, τα φρύδια, τὸ στόμα, τὰ μαύρα μαλῖα, ὅλα-της ὡς τὸ βαθὺ λακκάκι πάνω ἀπ' τὸ στέρνο, τότε ὁ φτωχὸς υπάλληλος θα τὴν εἶχα ἀσκημα. Ὀπωσδήποτε πρέπει νὰ εὐλογῶ τὸ τραπέζι μου που εἶναι λίγο κοντὸ, τὴ θυρίδα-μου που εἶναι κάπως ψηλά, ἔτσι που μπορῶ νὰ κρύβουμαι και νὰ μὴ φαίνουμαι τόσο. Θυμήθηκα στη στιγμή τὴν ἀξιοπρέπεια-μου που δὲν εἶτανε γκαρσονιῶν ἀδερφε, εἰς τράτευσα κάποιο μαιτάισπουδο ὑφους, κ' ἔτσι μπόρεσα νὰ συνέρθω κάπως ἀπο

το ξάφνισμα της εικόνας :

— Με συγχωρείτε δεσποινις, δυο λεπτα.

Η δεσποινις θα μου τα χάριζε τα δυο λεπτα, χωρις να μου τα συγχωρέσει. Έγειρε λίγο το πρόσωπο, προς τα δεξια, έκλεισε μια στιγμή τα μάτια, και τάνοιξε ξανα με περιφρόνηση. Δεν ήταν άσκημο αυτο.

Ετούτο δίχως άλλο συμβαίνει συχνά. Να θέλεις να σκεφτείς κάτι και τη σκέψη σου να μην την κυριαρχεις εσυ, μα το γεγονός απ' όπου ξεκίνησες. Πολεμούσα να βρω τη σημασία που θα είχε το γεγονός και πώς θα μπορούσαν να εξελιχθουν τα πράματα ώστε το χαμόγελό μου πάνω στα πρακτικά και πάνω στα σύννεφα, νάχει κάποια συνέχεια. Για να καταστρώσω άλλωστε αυτο το σχέδιο θέλησα να περάσουν τα δυο λεπτα. Τίποτα. Χάθηκε όλη μου η φαντασία, σα να μου έκαναν ένεση παραλυσίας του μυαλου. Το ενδιαφέρο μου είχε αναπάντεχα εξέλξη. Στο νού μου καρφώθηκε η σκέψη να μαζέψω πληροφορίες γι' αυτην που ο δειλος τις είχα έτοιμες. Θα τη ρωτούσα τώρα κιόλας για να συμπληρώσω το πρακτικο πώς τη λένε, το πόνυμο-πώς είπατε ; - το μικρό της όνομα — το κανονικο δεσποινις, όπως σας βαφτίσανε! — τόνομα του πατέρα της, της μητέρας της, τον τόπο που γεννήθηκε, το έτος — που δε μπορούσε να κρύψει παρα πάνω απο ένα, το πολυ δυο, έτσι μικρη που είτανε — και τη διεύθυνση... Έβαλα μια τελεία και μια παύλα στα γραφτά μου — πες πως τέλειωσε — και γύρισα να τη δω. Μου είχε πια φύγει ο πρώτος φόβος ή καλύτερα, είτανε τώρα πιο δυνατή η έλξη, πιο εσωτερική, όπως θα λέγανε οι άνθρωποι που έχουν βάθος.

— Τί θέλετε δεσποινις ;

— Διορίστηκα μ' αυτη την απόφαση...

Άρχισε να ψάχνει μέσα στην τσάντα της για να βρει το χαρτι του διορισμού της. Τώρα όμως ένοιωθα κάτι να διαλύεται μέσα μου, σα νάνοιγαν οι χαλκάδες μιας αλυσίδας, σαν κάτι που φεύγει, κυλά, στο μεγάλο άπειρο, έξω. Το σφραγισμένο χείλι είτανε πιο όμορφο παρα όταν

μιλούσε. Πώς δεν το πρόσεξα στην αρχη ; Φαίνεται είταν που δεν την είχα δει όταν μου πρωτομίλησε και λοιπον δεν είχα κανένα ενδιαφέρον. Όμως τώρα... νά, είτανε σα ν'ανάσαινα ένα όμορφο λουλούδι που δεν είχε μυρουδια, είτανε σα ν'αναδινόταν η φωνη απο μια καμπάνα που άγγιζες με το ένα σου χέρι κι' ο ήχος έβγαινε σα βραχνος, σα μια καθυστερημένη επιθυμία. Με παρηγόρησε η σκέψη πως αυτό μου το αίστημα μπορούσε νάταν απο υπερβάλλοντα ζήλο που λένε. Κάπως στερέωσα τη ραγισματια, την ξανακοίταξα και είπα πως το όνομά της που θα μάθαινα είτανε σα μια κάποια αποζημίωση.

Ακριβως τότε μου έτεινε και κείνη το χαρτι. Τόνομά της το περιμένα με λαχταρα γιατι δεν ηθελα να χασω τη μικρη χαρα. Έσκυψα στο χαρτι και κοιταξα. Διορίζομεν την Κλεοπάτραν Κομπαρη... Είναι στιγμές που βρίσκω νάχουν μυστικους θορύβους τα αιστήματά μας. Ένοιωσα η ραγισματια σα να μεγάλωνε, η απογοήτεψη σα να χαιρόταν. Γύρισα να τη δω. Πώς γινόταν νάχουνε αυτα τα μάτια, αυτά τα φρύδια, το στόμα, τα μαύρα μαλια, όλα της ως το βαθυ λακκάκι πάνω απ' το στέρνο, μια τέτοια φωνή κι' ένα τέτοιο όνομα ;

Α, πώς γινόταν ;

Το καλο είναι να μη ραγίσει κάτι. Όταν αρχίσει, είναι τόσο εύκολο να συμβει το ανεπανόρθωτο ! Θα δεις τότε τώραίο βάζο να σκορπίζεται χάμω και θα ρωτιέσαι πού πήγαν τάνθάκια πούσαν απάνω του ζωγραφισμένα. Και κείνος ο εξαίσιος μαίανδρος του καφε με το μαύρο χρώμα, πώς γίνηκε να χαθει ;

Της είπα, τέλος, όπως σε όλους :

— Αύριο δεσποινις ναρθείτε στις οχτω η ώρα να σας τοποθετήσουμε κάπου.

Της χαμογέλασα κιόλα — α, τι ωραία μάτια που είχε ! — και στο μυαλό μου έπαιζαν σχέδια πολλα. Θα τη βάζαμε στο γραφείο μας, δίχως άλλο. Ένα τόσο όμορφο κορίτσι δε θα μας τόπαιρναν — γινόταν ; Όμως νά που ανοίγει το στόμα της

— ας το είχε κλειστο ! — και μου λέει με κείνη τη χαμένη καμπάνα της φωνής της :

— Όχι, ο κ. Διοικητης υποσχέθηκε στο θείο μου να με ταχτοποιήσει εκείνος σε Υποκατάστημα που μου έρχεται πιο κοντα.

— Πώς ;

— Ο κ. Διοικητης είπε πως θα με ταχτοποιήσει εκείνος σε Υποκατάστημα.

— Α, έτσι ! Να πάτε δεσποινις. Θα κάνετε πολυ καλα !

Παραφέρθηκα. Πάει, τα λόγια μου έτρεξαν, έτρεξαν βιαστικα. Συλλογιζόμουν πως υπήρχαν όμορφα κορίτσια στον κόσμο, τόσο όμορφα, κι' όμως είχανε μια άσκημη φωνη, ένα άσκημο όνομα, και μια καρδια όλο κάκια. Μα γιατί, Θέ μου, γιατί ; Θα είταν τόσο όμορφα εδω στο γραφείο μας ! Κι' όμως αυτη να προτιμάει το Υποκατάστημα...

Έσκυψα πάλι κάτω για να μην προσδοθω. Έρριξα τότε μια ματια στο γραφείο κι' είδα τους συνάδερφούς μου πούσανε τόσο μακρια απο μένα κείνη τη στιγμή. Ένας μετρούσε τα λεπτά του με τιναγμένο έξω το κάτω χείλι, άλλος είχε

πιάσει ψιλη κουβέντα γεμάτη μειδιάματα με την καπέλλα που πήραμε χτες, ένας άλλος διάβαζε τὰ γαλλικά του που είχε τὰ πόγεμα, άλλος έβυνε το μολύβι του με τη μύτη ακουμπισμένη πάνω στο ξύλο του γραφείου έτσι που να κάνει ένα εκνευριστικο θόρυβο, κι' η δεσποινις που κρατα την αλληλογραφία κοίταζε μέσα στο συρτάρι της σίγουρα το μικρό της κατρεφτάκι. Λίγο πιο πέρα, τα σύννεφα πηγαινόρχουνταν θαρρεις ειρωνικα, να με πεισμώνουν.

Γύρισα πάλι το κεφάλι μου στην προσωπογραφία της θυρίδας (δυο ωραία μάτια, πλήθος μαύρα φωτεινα μαλια, δυο λεπτα μα παρθένα φρύδια, ένα στόμα πορφυρο, ένα βαθυ λακκάκι στο λαιμο, δυο ώμοι όπου άρχιζαν και σταματούσαν τα χέρια). Την είδα νάναι κόκκινη. Αμέσως μου θύμισε την παραφορά μου με δυο λέξεις :

— Γιατί κύριε ;

— Γιατι είναι πιο καλα εκει, της είπα τότε εγω που άρχισα να συνέρχομαι και να καταλαβαίνω.

ΚΩΣΤΑΣ ΑΓΑΠΗΤΙΔΗΣ

ΑΥΚΑΥΤΕΣ

Ἀφένονται ἡμῖν αἱ ἁμαρτίαι ὅτι πολὺ ἠγαπήθημεν.

*Δύσε τα μάγια την εσπέρα αυτή
να κοιμηθούμε ως πρώτα μονιασμένοι,
άσε τη θλίψη μας βαθειά θαμμένη
την ώρα τη στεροή και ποθητή !*

*Πάμε στην άκρη σε θανμάσιαν αμμονδιά
σε γης και θάλασσας το σύνογο μονάχοι
συντρόφοι γύρω φύκια κι' όλο βράχοι,
Ρόμη του Νέρωνα στο πίσω μια στεργιά.*

*Τον απαντέχουμε το θάνατο, καλή μου
μια που χορτάσαμε τον έρωτα πολύ.
Το χάδι πια πληθωρικό και το φιλί.
Σάοχα δεν έχεις πια για με, είσαι η Ψυχή μου.*

*Πάνε οι θυμοί, πάνε οι αντάρες κι' οι κραυγές,
άσε το κύμα ειρηνικό να μας σκεπάσει,
μας γιόμισε τον λυτρωμού μια βιάση
και νά, φωτάει, ω ζηλευτή, το λυκαυγές.*

ΒΑΓ. ΓΚΟΥΦΑΣ

Ομολογούμε πως δεν αιστανόμαστε καμμιαν απολύτως διάθεση για προγραμματικές δηλώσεις. Μας πλημμυρίζει η χαρά της μικρής μας ολότελα ατομικής δημιουργίας κι' ο λόγος που φτάνει στα χείλια μας δεν μπορεί να είναι βλοσυρός, γίνεται τραγούδι. Είναι απο τη μια ως την άλλη άκρη παλμος η δημιουργία αυτή, παλμος δυνατός κι' ασταμάτητος, γεμάτος απο ζωή κι' απο νιάτα, που δεν μπορεί να κλειστεί σε προγράμματα μα όλο χύνεται, όλο σκορπίζεται—καθως οι καρδιες που αναδίνοντε τον παλμο τούτο δε μπορούν να βαστάζουν κανένα βάρος όταν τους χαμογελάει κάποιον γύρω ή και πέρα η μεγάλη Χαρά.

ΖΩΙΛΟΣ Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ

S'il n'eût mal parlé de personne, personne n'eût parlé de lui... λέει για κάποιον σ' ένα θανατικό επίγραμμα του ο Voltaire. Δεν το μεταφράζω—στα γαλλικά έχει και τη χάρη του στίχου—αν όμως ο Voltaire ήταν Έλληνας, Έλληνας των ημερών μας, κι' αναγκαζόταν να το γράψει, για παλλούς άλλους και για τον κ. Λαούρδα πρώτον-πρώτον, θα το χαιρόμαστε στη γλώσσα μας. Και θα το λέγαμε, και θα το ξαναλέγαμε, κάθε φορά που θα βλέπαμε να ποζάρει στις σελίδες κανενός περιοδικού, ή να μειδιά από τη βιτρίνα κανενός βιβλιοπωλείου, και μια καινούργια ευσυνείδητη κριτική εργασία, σαν εκείνη, την πρόσφατη, του «δοκιμογράφου» των «Φιλολογικών Χρονικών» για την «Αιολική Γη» του Ηλία Βενέζη.

Οι κίτρινοι άνθρωποι, που έργο-τους έχουν να σχολιάζουν, να μεψιμοιρούν, να ειρωνεύονται, να κατηγορούν—και να τα κάνουν όλα αυτά όχι γι' άλλο λόγο, παρά κινούμενοι από την οδυνηρή συναίσθηση της δικής τους αδυναμίας, απ' το δικό-τους complexe d'infériorité,—όπως θα έλεγε ίσως ο κ. Καραγάτσης!—, οι κίτρινοι αυτοί άνθρωποι δεν έλειψαν ποτέ από καμμιάν εποχή κι' από κανένα τόπο. Οι άνθρωποι όμως των μεγάλων λέξεων, της ηρωοπληξίας, της έπαρσης και της σοβαροφάνειας, το θλιβερό γένος των λαοπατέρων και των διδασκάλων του γένους, νομίζαμε πως είχε οριστικά εκλείψει και πως απ' αυτήν τουλάχιστον την εθνική πληγή είχαμε οριστικά απαλλαγεί. Ο κ. Λαούρδας μας υπενθύμισε, ότι το είδος παραμένει ανεξάντλητο, μόνον η φόρμα υφίσταται ορισμένες μεταβολές.

Κατηγορεί την «Αιολική Γη», πρώτ' απ' όλα για έλλειψη πνευματικότητας και για έλλειψη ήθους. Αυτό το λέει με παλιά και ηχηρά λό-

για, μιλάει για «θετική επιστροφή στις αιώνια μορφωτικές αξίες», για «εθνικές και ηθικές αξίες» (συμφυρισμός αξιών, που πολύ έντονα μας υπενθυμίζει, ότι ο κ. Λαούρδας είναι φιλόλογος και απειλεί να γίνει και καθηγητής στο Έθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο—the right man in the right place!) και καταλήγει σε δεύτερο πρόσωπο—«χάρην εμφάσεως», έτσι δεν είναι;—, απευθυνόμενος προς τον συγγραφέα και αναγγέλλοντάς του πως έγραψε ένα «άχρηστο» (!;) βιβλίο, που καλό θα ήταν να το εξαφανίσει. (Αν δεν το εξαφανίσει, ο κ. Λαούρδας, πιστός στις περι «ηρωικού ήθους» απόψεις του, θα φτάσει σίγουρα στα αίματα!)

Το πρώτο αυτό μέρος της κριτικής του υποψηφίου καθηγητού είναι και το απολαυστικότερο—κι' ελπίζουμε να μας το συγχωρέσει ο αναγνώστης, αν επιμείνουμε ελαφρώς περισσότερο σ' αυτό. Παρουσιάζει ένα ολωσδιόλου ιδιαίτερο ενδιαφέρον, επειδή εδώ ένα έργο Τέχνης εξετάζεται όχι με τα γνωστά—και ξεπερασμένα (!)—αισθητικά και καλλιτεχνικά κριτήρια, μα με τα αυστηρά και αμείλικτα κριτήρια της «πνευματικότητας» (!) και του «ήθους»—του περιλάλητου «ήθους»!

Τα πρόσωπα, λοιπόν, και τα συμβάντα της «Αιολικής Γης» έχουν ήδη διαπράξει το πρώτο θανάσιμο αμάρτημα. Δεν είναι «κόσμος ελληνικών ηθικών αξιών». Μαζί με τον κριτικό αγανακτούμε κι' εμείς και διαμαρτυρούμαστε για την παράλειψη του συγγραφέα. Τι γινόμαστε χωρίς ελληνικές ηθικές αξίες; Πώς είναι δυνατό ένα έργο Τέχνης να υπάρχει χωρίς ελληνικές ηθικές αξίες; Τι θα μας «διδάξει» αυτό το έργο; Και τί λογοτεχνικό τραπέζι είναι αυτό, χωρίς την παράθεση, για ποιηλία της γένυσης, και μερικών ελληνικών—πάντοτε—, ηθικών—πάντοτε—, αξιών;

Η «Αιολική Γη» είναι «έργο χωρίς ιδανικά, έργο υποκειμενικής νοσταλγίας», κατά συνέ-

πεια αξιοκατάκριτο έργο—«αχυρογράφημα»!—, που δεν μας ενδιαφέρει, εμάς, τους ρωμιούς του 1944 που φοράμε για ιδανικά. «Η Αιολική Γη δεν είναι ηθικό νόημα» (κι' εμείς νομίζαμε πως αυτό ήταν η Αιολική Γη)· η αιολική γη είναι κατά τα φαινόμενα ένας τόπος—ούτε καν σύμβολο δεν είναι!—, που ο συγγραφέας τον νοσταλγεί. Αλλά τί μας ενδιαφέρει εμάς η νοσταλγία του συγγραφέα;

Η «Αιολική Γη» ακόμη δεν έχει «παλληκαριά». Όταν φτάνουν τούρκοι ληστές στο χτήμα του Γιαννακού Μπιμπέλα, οι γυναίκες κλείνονται στους οντάδες-τους (πού είσαι, καημένη Μπουμπουλίνα!) κι οι άντρες τους υποδέχονται «μισοκακόμοιροι και τρομοκρατημένοι». Αν όμως στη θέση του Γιαννακού-Μπιμπέλα ήταν ο κάου μπόν Τον Μιξ, ο «παλληκαρός» Βασίλης ο Αρβανίτης ή ο θεωρητικός του «ηρωικού ήθους» κ. Λαούρδας, τότε όποιοσδήποτε απ' τους λεβέντες αυτούς θάπαινε φαλάγγι τους άτιμους τους τούρκους, κι' έτσι το μυθιστόρημα, με λίγα αίματα και λίγες φασαρίες, θ' αποκτούσε ενδιαφέρον και θα γινόταν ωραίο και συγκινητικό. Αλλά κι' ο Στέφανος, ο παλαβός, δεν είναι καθόλου κατάλληλο πρόσωπο για να βαστάξει τό βάρος «της πίστης σε ιδανικά»—αντίθετα από τον Baudelaire, ο σοβαρός και λογικός κ. Λαούρδας δεν έχει, φαίνεται, και μεγάλη εκτίμηση στις χιμαιρες των τρελλών—, κι' αυτά πάλι τα σπαθιά που ξυπνάνε, λένε ανοησίες (Ο κ. Λαούρδας δεν το ξέρει, και σίγουρα δεν θα το παραδέχεται, πως πάντα ανοησίες λένε τα σπαθιά)

Και ο κ. Λαούρδας επέλεγε «πολύ σκληρά»... σκληρός άντρας ο κ. Λαούρδας!—, πως «ο κ. Βενέζης δεν έχει κανένα δικαίωμα να μιλάει σαν άτομο, όσο ωραία κι' αν μπορεί να υποτεθεί πως μιλάει». Τό βιβλίο του «δεν έχει αξία» (εθνική και ηθική φυσικά!) και είναι ακόμα «βιβλίο επιζήμιο».

Εδώ πια έχουμε ανάγλυφο όλο το μηχανισμό της σκέψης-του. Η Τέχνη δεν είναι υπόθεση ατομική, είναι υπόθεση που αφορά και ομάδα, στην ομάδα πρέπει ν' απευθύνεται και την ομάδα να εκπροσωπεί. Υπάρχει ένας σκοπός, ένας προορισμός: η πνευματική κι' η ηθική διαπαιδαγώγηση της μάζας έξω απ' αυτό τον σκοπό όλα είναι ασήμαντα και μάταια και περιττά. Το αν ο συγγραφέας μιλάει ωραία η όχι δεν παίζει κανένα ρόλο, τό ωραίο είναι υπόθεση ξεπερασμένη κι' εκείνο που σήμερα προέχει και μας ενδιαφέρει είναι το ηθικό και το ωφέλιμο. Ο κ. Βενέζης δεν έχει δικαίωμα να βγάξει ηθικά επιζήμιο βιβλίο, και υποτίθεται πως αν ο κ. Λαούρδας κατείχε υπεύθυνη θέση θ' απαγόρευε την κυκλοφορία του επιζήμιου βιβλίου, αφού μάλιστα ο συγγραφέας δεν θάχε και το δικαίωμα να το εκδώσει.

Ένας τέτιος τεταρτοαυγουστιανός

τρόπος σκέψης δεν επιδέχεται σχόλια. Υπάρχουν άλλωστε όρια κοσμιότητας στον γραπτό λόγο, που είμαστε υποχρεωμένοι να μην τα υπερβούμε.

Αφελείς και ανόητοι αρνητές υπήρξαν πάντοτε—στις ημέρες μας—ο κ. Ψαθάς, ο κ. Παλαιολόγος, μερικοί ακόμη εϋθυμογράφοι, δημοσιογράφοι, επιθεωρησιογράφοι και άλλοι παρόμοιοι. Ο τύπος του «επιστημονικοφανούς ανόητου» είναι σπανιότερος και πιο ενδιαφέρον. Ο κ. Λαούρδας προχωρεί στην άρνησή-του με σύστημα.

Η γλώσσα δεν του σρέσει. Τό μορφικό ζήτημα είναι ζήτημα δευτερότερο βέβαια—προέχει πάντα το «ήθος»!—, δεν πειράζει όμως να το εξετάσουμε κι' αυτό, μιας κι' οι παρατηρήσεις που θα κάνουμε, θά μας ενισχύσουν στην άποψή μας.

Ο συγγραφέας, λοιπόν, πρέπει—αυτό είναι «το στοιχειώδες που θα ζητήσει κανείς από ένα νεοελληνικό έργο»—πρέπει να ξέρει τη δημοτική. Να ξέρει τη δημοτική, να τη μάθει δηλαδή, να την σπουδάσει στα κιτάπια-του. Υποχρέωσή του, όπως υποχρέωση του σοφού Βραχμάνου να ξέρει σανσκριτικά. Η γλώσσα του πεζογραφήματος δεν πρέπει να είναι η αστική γλώσσα, η καθημερινή, η φυσική, που θα δώσει τη ρέουσα αφήγηση. Πρέπει να είναι γλώσσα σ ο φ ή, καρπός μελέτης—και θητείας στο βουνό και στον κάμπο. Υποδείγματα πεζογραφικού ύφους: η πρόζα του Πρεβελάκη του Βλαχογιάννη, του Κόντογλου, του Μυριβήλη Η γλώσσα αυτή, η «ευλύγιστη», είναι «terra incognita για τον κ. Βενέζη».

Ο κ. Λαούρδας ούτε για μια στιγμή δεν αναρωτιέται, μήπως δεν είναι terra incognita για τον Βενέζη αυτά τα κείμενα, αλλά γι' αυτό γνώριμη, που την επισκέφθηκε, και γι' αυτό την αποστράφηκε—όπως είναι φυσικό σε κάθε άνθρωπο, που δεν έχει διαστρεβλωμένες τις αισθήσεις-του κι' έτσι συνειδητά κατάληξε στους δικούς του, τους απλούς, τους ανεπιτήδευτους, τους μουσικούς, τους αποκλειστικά προσωπικούς-του φραστικούς τρόπους. Δεν καταλαβαίνει ο κ. Λαούρδας, πως υπάρχουν συγγραφείς με οξύτερη διαίσθηση καλλιτεχνική, μ' αισθητική ανάπτυξη μεγαλύτερη, ώστε όχι μόνο να μην ανέχονται, αλλά και μ' όλες τους τις δυνάμεις ν' αποκρούουν την απίθανη «δημοτική» του Ψυχάρη και των συνεχιστών του; Την δήθεν απλή, την δήθεν αγνή και φυσική, αλλά κατά βάθος γραφειακή, επιτηδευμένη, τεχνητή γλώσσα-τους;

Βρίσκει ύστερα διάφορες λέξεις ο κ. Λαούρδας και τις ονομάζει «καθαρευουσιάνικες», τόν εννοχλούν τα «αναδύονται, στυλνά, έκπληχτα, ακτινοβολεί, συμπεραίνει, απληστία, εγκατέλειψη» μα δεν εξηγεί πώς αλλιώς θα μπορούσαν ν' αποδοθούν οι ίδιες έννοιες δημοτικώς. Άλλοτε δυσραστεύεται, επειδή ο Βε-

νέξης δεν χρησιμοποιεί μεγάλα λόγια, άλλοτε επειδή χρησιμοποιεί. «Τὰ κύματα παραμερίσαν» αντιγράφει, και δεν τον ικανοποιεί το πενιχρότατο ρήμα. Αναλογίζεται, τι φρικιαστικά μεγαλειώδεις θα μπορούσε ν' ανασύρει από τάγριοπρίναρα του χωριού του ο Βλαχογιάννης, τι ανατριχιαστικό σύνθετο θα μπορούσαν να κατασκευάσουν ο Πρεβελάκης ή ο Κόντογλου. Δεν είναι τυχαία η προτίμηση αυτή του βερμπαλιστή κριτικού στους συγγραφείς με το τεχνοκρατημένο, εγκεφαλικό γράψιμο, τους συγγραφείς του όγκου και της επιτηδευσής.

Αλλού όμως τα επίθετα τον ενοχλούν. Βρίσκει είκοσι περίπου φορές τη λέξη «βαθύς» σ' ένα σύνολο τριακοσίων περίπου σελίδων κι' αυτό του φαίνεται υπερβολικό κι' αγανακτεί. Τι θέλουν πάλι αυτά τα «φοβερός, μυστικός, όλος, μεγάλος»; Μια άρρωστη επιμονή τον τραβάει προς την λεπτομέρεια, κρίνει με την εμπάθεια στο πνεύμα και το μικροσκόπιο στο χέρι.

Ο κ. Λαούρδας δεν βρίσκει ελληνικότητα στο αρμονικό, στο μουσικό στυλ του Βενέζη. Αυτή τη σύνθεση του άσπρου με το γαλάζιο, αυτή την ξανθή αίσθηση που μας υποδέχεται σε κάθε σελίδα της «Αιολικής Γης», αυτά τα βαθυγάλανα κύματα, που έρχονται κάθε τόσο και σπουν απάνω μας και μας πλημμυρίζουν φως κι' ευδαιμονία, όλ' αυτά τ' αντιπαρέχεται αδιάφορος και σκεπτικός. Αντίθετα, βρίσκει ελληνικότητα στα έργα των παραπάνω ευνοούμενων συγγραφέων-του, με την βαρβαρική τους ασυμμετρία, τον όγκο και την υπερβολή τους, το βασανιστικό δούλεμα της φράσης, που με ταβάλλει την Τέχνη σε χειρωνακτική, την ψυχική στεγνότητα. (Κι' αναρωτιέται κανείς, τι είδους ελληνικότητα είναι τέλος πάντων αυτή η δική-τους, ελληνικότητα χωρίς έλληνες, ελληνικότητα με Μεδίκους και Σαρακηνούς κουρσάρους!).

Ο κ. Λαούρδας παρεξηγεί την Ελλάδα, ή καλύτερα την διαμορφώνει αυθαίρετα, σύμφωνα με τις δικές του προτιμήσεις. Παράγγελλει μιαν Ελλάδα εξάλλη, υπερφυσική, βουερή κι' αστραφτερή-μ η δέν ἄγαν κύριε Λαούρδα κι' υπάρχουν έλληνες συγγραφείς, που του την προσφέρουν.

Ξεχάσαμε τον χρώμα της θάλασσας του Αιγαίου, ξεχάσαμε την ακτινοβολία των άσπρων μάργαρον στο φόντο τ' ουρανού, και περάσαμε την Ελλάδα γι' Αρβανιτιά και την Αρβανιτιά για Ελλάδα.

Όταν ο κ. Λαούρδας γράφει πως είναι η «Αιολική Γή» «αυρογράφημα», πως είναι η «Ωραιά του Πέραν» του 1943, ή πως «ίσως να μην είναι το πιο καλό ελληνικό έργο συνθέτει ασφαλώς φράσεις. (Εκτός πάλι αν κάνει επίδειξιν «ήθους»!).

Όταν καταργεί, μέσα σε δεκάξη σελίδες, το ομόθυμα αναγνωρισμένο σαν ένα απο τα καλύτερα έργα των τελευταίων χρόνων, σαν το

βαθύτερα ελληνικό και βαθύτερα ανθρώπινο πεζογράφημα του καιρού-μας, ο κ. Λαούρδας καταργεί τον εαυτό του. (Αν δεν τον έχει καταργήσει προ πολλού, με την ίση ελαφρότητα κριτική του για την «Οδύσσεια» και με την σεμνή, συκρατημένη, αλλ' ουσιαστικά μαστιγωτική απάντηση του ποιητή της).

Με την δήλωσή του, πως στην Τέχνη χρειάζονται «ιδέες» κι' όχι αισθήματα, καταργεί την Τέχνη — κι' επειδή η Τέχνη δεν καταργείται, καταργείται πάλι ο εαυτός του.

Ονομάζει την «Αιολική Γή» άχροστο βιβλίο. Ο όρος είναι απαράδεκτος — όρος που τον γέννησε το στενό, δραματικό, χρησιμοθηρικό μυαλό ενός δασκάλου. Ο κ. Λαούρδας δεν πιστεύει στην ροχαζία — και στην ωφέλιμότητα — του περιττού.

Η Τέχνη είναι αυτόνομη κι' ανεξάρτητη απο κάθε τι άλλο, δεν μπορεί νάναι παλλακίδα των εναλλασσόμενων ιδεολογιών και των θολών κοινωνικών ρευμάτων κάθε εποχής. Τα μόνα μόνιμα κριτήρια είναι τα αισθητικά κριτήρια — τα κριτήρια της χρησιμότητας και του ήθους έχουν τη θέση τους μόνο στον άμβωνα και στα θρανία (κι' εκεί ζήτημα είναι!).

Ο κ. Λαούρδας δεν μας δυσκολεύει στην τοποθέτησή του. Επειδή έδωσε ο Θεός και «δεν είναι πια κοντά μας ο Φώτος Πολίτης», επειδή έδωσε ο Θεός και «σωπαίνει ο Αποστολάκης», φαίνεται πως χρειαζόταν να μην εξαλειφθεί όλος διόλου το γένος των Ζωίλων απ' τον τόπο κι' εμφανίστηκε ο κ. Λαούρδας. Οι δυο περισσότερο στείχαι και άγονοι εγκέφαλοι του έθνους βρήκανε τώρα και τον τρίτο.

Διασκεδαστικός ο κ. Λαούρδας — και το έργο του Βενέζη δεν πρόκειται φυσικά να το κλονίσει. Αλλά είπε πως απευθύνεται στους νέους, κι' εμείς οι νέοι οφείλουμε φυσικά ν' αποκριθούμε. Ν' αποκριθούμε και να τον αποκρούσουμε. Γιατί στις φλέβες μας εμάς δεν ρέει χολή-ρέει αίμα καθαρό. Κι' αν φαντάστηκε το αντίθετο, πάλι έλεσε έξω — ο καθηγητής κ. Λαούρδας.

ΦΑΙΡΔΟΣ ΜΠΑΡΛΑΣ

ΧΡΟΝΙΚΑ

Στις 11 του Μάη, η 'Φιλ. Ομάδα Νέων, κι' οι 'Καλλιτέχνες, οργάνωσαν στην Αίθουσα Συναυλιων του Ελληνικου Ωδείου καλλιτεχνική γιορτή, με πρόγραμμα αποκλειστικά μουσικο (Händel, Schubert, Chopin, Σπάθης, Liszt, Grieg, Debussy) κι' εχτελεστες τις δεσποινίδες Κυβέλη Παπαδοπούλου, Ρίτα Χαλκιά και Φραγκίσκη Ψαχαροπούλου και τους κυρίους Κώστα Παππά και Αργύρη Κουνάδη.

* Η 'Φιλική Ομάδα Νέων, προκήρυξε λογοτεχνικο διαγωνισμο με τους παρακάτω όρους: Θέμα, ελεύθερο. Προθεσμία, τέλος του Μάη. Βραβεία, 6, συνολικής (τωρινής) αξίας 5.000.000 δραχμων. Δικαίωμα συμμετοχής, 50.000 δραχ. Διεύθυνση, Κώσταν Ζάπταν, Πατριάρχου Ιωακείμ 62, Αθήνα (1).